

Če pomislimo dalje, da je naše pridelovanje žita v primeri s sosednima deželama, in z lahko privožnjo od tod in iz Tersta gotov dobiček obeta, da je krajnska dežela po zgubljeni špediciji in v nji zvezi bivši prevožnji raznega blaga ob velike zasluzke prišla, in med tem ko se vsako leto iz Koroškega in Štajarskega veliko pitane živine kupiti mora; zato bi se mogli Krajneci, da bi se pri nas stan kmetijstva na višjo stopnjo povzdignil, pred vsem bolj živinoreje poprijeti, in potem takem senožeti in travnike v boljši stan pripraviti, da več klaje pridelamo, potem bomo tudi več in bolje živine redili, naj bo za meso ali pleme, od krav pa bomo dovelj mleka in masla dobivali.

Poslednja živinska razstava na Dunaji leta 1857 nam je v natanko spričevanje dokazala iz celega cesarstva, koliko razne kronovine redé razne živine, in da ni zadosti, da se tu in tam veliko živine redí, ampak da se boljše in žlahneje sorte vpelje.

Jez mislim, da se moramo tudi mi, da, kar je le moč naše poljedelstvo bolj kviško spravimo, po pravih skušenih kmetovavcov bližnjih kronovin ravnati.

Pripomočkov za to nam ni po moji misli drugej iskati, kakor če klajorejo, kar se dá, na vse strani razširimo, in si prizadevamo, da bomo za močno ponížani stan živine veliko in dobre klaje napravili.

Naj mi bo dovoljeno tukaj še opomniti, da je bilo od naše kmetijske družbe zastran tega, kar je vsakemu od nas dobro znano, v „Novicah“ in družih družbinah natisih že večkrat dovelj podučljivih sestavkov natisnjenih, ktere tukaj serčno posnemati našim kmetovavcom priporočam.

(Dalje sledí.)

Nekaj od reje hrastov.

Hrast potrebuje za svojo rast veliko več prostora kakor druge gojzdne drevesa, ktere drevorejcu v krajšem času več koristi donašajo, kakor hrastovje, zato ga pa tudi kmetovavci premalo obrajujejo.

Prav potrebno bi bilo, da bi za rejo tako koristnega hrasta, ki ga pa po vseh krajih od leta do leta bolj poredkoma nahajamo, začeli bolj skerbeti. Deželna vlada je zapovedala, ceste z raznim drevjem obsajati, in res se nekoliko let drevesa ob cestah tu in tam zasajujejo, pa vendar se v tem še ni veliko opravilo, menda zato, ker se drevesa za nasadbo večidel take jemljejo, ki niso ne kraju ne zemlji pristojne, ali se pa ne gleštajo kakor jim gré.

Hrast bi bil poleg cest, kjer je zemlja za-nj pripravna, zares najgorše drevó, in bi prihodnjič celi občini dovelj koristi donašal; že samo hrastovo ljubje strojarji za čreslo radi kupujejo. Jez bi nikoli ne svetoval, hrastičev zastran ljubja beliti in pokončevati, ampak pustiti jih, da dorastejo; potem donašajo od leta do leta več želoda za pitanje prešičev, in ježic in šišek, brez kterih strojarji strojiti ne morejo.

Če se hrast po vertih in polji zasaja za tako imenovane drevorede, donaša sčasoma tudi dovelj dobičkov, akoravno ne tistemu, ki ga je posadil, tem več pa njegovim naslednikom. Ker hrast svoje korenike precej globoko v zemljo spuša, tedaj ne zaderžuje rasti družih rastlin, ki blizo njega rastejo, tudi se po malem na hrastu tacih merčesov derží, ki drugim sadežem veliko škodo prizadevajo. Sploh je hrast čedno drevó, ktero lepša vsako okolico. Res je, da hrošci ali kebri hrast močno zdelujejo; toda ni jih vsako leto, napadajo pa ravno tako bolj ali menj tudi druge drevesa.

Da hrast skoraj povsod rad raste, imamo spričevanja dovelj.

Naj reče kdo kar hoče, od hrasta bomo več dobička imeli, če ga bomo ob cestah sadili, kakor od marsikterega družega menj koristnega drevja; z veliko večjim veseljem ogledujemo en sam lep zrašen hrast, kakor celo versto bornih, krivih in dostikrat na pol suhih dreves, ktere gospodarju več truda in stroškov prizadenejo kakor dobička donašajo.

Jez mislim, da se bo hrast, če ga ob cestah po versti postavimo in ga pridno gleštamo, gotovo tudi dobro ponašal; v bolj suhi in pešeni zemlji bo pa zimski hrast ali jelovec (Traubeneiche) bolj storil kakor navadni.

Za zdaj bi bilo prav, da bi se mladi hrastiči iz gojzdov jemali, kjer se gotovo z vsem pridom in skerbjo množijo in redé, in čeravno ne tako pogostoma v privatnih kakor v deržavnih gojzdih.

Ker se sedaj c. k. kmetijska družba krepko za sadjo-rejo in naprave srenjskih drevesnic na vso moč poganja, bi bilo prav, da bi vsaki srenji posebej naročila, naj bi v svoji drevesnici ali vertni šoli kak majhen prostorček za zasadbo hrastičev odločila; gotovo bi si marsikter kmetovavec nektere želode nabral, jih čez zimo v pesku prehranil, spomladi pa v drevesnico vsadil, kjer bi mu ob dobrem gleštanji spešno rastli; od tod bi jih čez nekoliko let že precej močne drevesca v kak drevored ali pa kam drugam presaditi mogel. To pa se samo po sebi razume, da ne gré hrastičev na tak kraj saditi, ki je za sadno drevje pripraven, ampak na tak, ki ni za drugo rabo, ali pa tjé, kjer radi hudi vetrovi razgrajajo in jih človeška togota tako berž pokončati ne more; na vseh drugih krajih pa, ki so za rejo sadnih dreves pripravi, naj se sadno drevje posebno pridno zasaja in glešta, ker le od tega more kmetovavec največji dobiček pričakovati.

V Laksenburgu 20. svečana 1859.

Leinweber,
dvorni vertnar.

Zgodovinske reči.

Spisal P. Hicinger.

4.

Černa kuga ali černa smert leta 1348 in 1349.

Kmalo po velikem potresu, ki je leta 1348 mnoge dežele omajal, je nastopila strašna kuga po Evropi, ki je prišla iz Jutrovega; cele mesta in vasi so izmerle, od družih je ostala komaj polovica ljudi. Štajarski zgodovinar J. C. Akvilin piše (Annal. b. 3. str. 214), da je ta kuga tudi v naših krajih strašno morila; pravijo, da po potopu sveta ni bilo take mertije, kakor leta 1349. Ljudje so bili tako oplašeni, da so začeli očitno pokoro delati za svoje grehe in se kervavo bičati. Čudno se mi zdi, da se pri krajnskih zgodovinarjih ne bere nič sledú od te strašne kuge; nisem našel nič ne pri Valvazorji ne v zatiških letnikih. Je li morebiti ta strašna kuga krajnsko zemljo memo pustila?

Neznani pisatelj pri Bernardu de Rubeis (Mon. eccl. Aquil. Appendix str. 43) govori od te kuge bolj na tanko tako-le: „Ravno tisto leto, namreč 1348, se je začela kuga, ki je šla in morila skozi strani Tartarov, Turkov, Saracenov in Grekov, je potem napadla Italijo, kjer je marsiktere sloveče mesta in dežele razdjala. Tista je vso zemljo ranila s tako hudimi bulami, da je tisuč in tisuč ljudi konec našlo, tako da sta od vsacih treh dva umerla. Nekteri so sicer mislili, da se je kuga našla po sapi, s ktero je bolni dihnil v zdravega; drugi pa so menili, da se je to zgodilo po pogledu z očmi, ali sploh po zraku; nekteri, dasiravno malokteri, pa so vendar smerti odšli, če so se ravno s kužnimi pečali. Nektore pa je kuga zadela, in močno pohabila. Kadar so pa merliča odnesli, so se varovali njegovega oblačila; in kteri so tisto na se djali, jih je večidel ravno taka smert napadla; tudi kteri so ležali v tacih posteljah, kjer je kdo bil umerl, so se ravno tako okužili. Celó hiše, kjer so kteri pomerli, se niso mogle tako očediti, da bi se bolezen ne bila našla, če so ravno vse orodje iz njih spravili, in po kotih ognje zažigali in kadili. Bila je danes v tem mestu, in se je ondi deržala en mesec ali dva, v drugem mestu, ki je bilo blizo do 10 ali 20 (italijanskih) milj, pa je ni bilo; ko je pa tukaj nehala, je precej tjé prišla; včasih je šla naravnost dalje, včasih se je preskakovala, vendar ničesar ni pustila nedotaknje-